

BIBLIOTEKA
SHTETIT

89H-94

SH 99

I. NELAJ B. ÇELIKU

MYSLYM SHYRI

814-94

54.99

ISUF NELAJ — BEDRI ÇELIKU

MYSLYM SHYRI

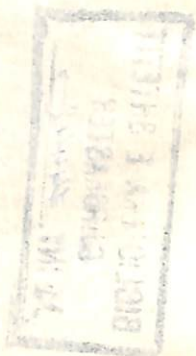

37680

SHTËPIA BOTUESE «8 NENTORI»

ISHT NEJLË — BEJRI ÇELIKU

MYSLYM SHYRI

Tirazhi 5000 kopje

Format 70x100/32

Stash: 2204-72

Shtypur: Kombinati Poligrafik
Shtypshkronja «Mihal Duri» — Tiranë, 1978

Heroi Popullit MYSLYM SHYRI

FËMIJËRIA

Barrë e rëndë mbi shpatullat e njoma

Ende pa zbardhur drita, kur me zor dalloheshin konturet e Dajtit, që siç dukej dhe ai dilte me vësh-tirësi nga nata e errët e asaj kohe plot dhimbje, nga pesha e vuajtjeve të ditës, ngrihej ngadalë dhe hapte me kujdes derën e madhe të dhomës që të mos kërciste e të zgjoheshin dhe pjesëtarët e tjerë të familjes. Shtëpia e vogël përdhese, me qerpiç, pa korridor dhe derën që të nxirrte direkt në rrugën afër Varrit të Bamit, sikur e ndiqte pas me atë të kolliturën e babait, me rënkimin e fëmijëve të ve-gjël që u dhimbnin brinjët ngaqë flinin përdhe në rrogozë, e ndiqte me krismën e derës. Ecte me të shpejtë për në dyqanin e ustait ku e prisnin shumë punë, që duhet t'i bënte si çirak; pavarësisht se ishte vetëm njëmbëdhjetë vjeç, pesha e rëndë e halleve çdo ditë e më shumë rëndonte mbi shpatullat e tij të njoma, ashtu siç rëndonte dhe mbi fëmijët e tjerë në ato vite të regjimit antipopullor të Zogut.

Ky djalosh i vogël me trup mesatar, me flokë të zez, me fytyrë të rrumbullakët, me sy të mprehtë, i shkathët dhe energjik, i pamposhtur ndaj vuajtje-

ve ishte Myslym Shyri, (Lymi siç e thërrisnin në familje, siç e thërrisnin shokët e tij). Ai shpejt ishte ndarë nga lodrat e fëmijërisë, nga shokët e mbi të gjitha nga shkolla që e dëshëronte aq shumë; shpejt ai kishte filluar të kuptonte hallet që kishin rënë mbi prindërit e tij, gjendjen e familjes, ndaj kërkoi të hynte në punë e të nxirrte vetë bukën e tij. Babai i tij, Saliu, ishte i vafër, me vështirësi siguronte dhe bukën e gojës në punë të ndryshme si punëtor sezonal. Verës në një qoshe të pazarit shtronte rrogzin ku hidhte dy-tri shporta pemë dhe shiste gjithë ditën. Qëllonte që humbte më shumë sesa fitonte dhe atëherë kuptohej. Familja e tij e përbërë prej gjashtë vetash, nënës, Lymit dhe katër fëmijëve të vegjël, jetonte shumë keq në shtëpinë përdhese me qerpiç, plot lagështirë, pa krevatë, me rrogzë. Asaj shpesh i mungonte jo vetëm vajguri por dhe buka. Nëna e Lymit, Metija, rënkonte nga reumatizma, vuajtjet kishin gërryer jetën e saj dhe shumë shpejt ë la jetim Lymën, dy motrat e vëllanë e tij. Lymi ishte dy vjeç. Pas ca kohësh u bë me njerjë. Ajo e gjeti Lymën të vogël, sapo ishte djegur me ujë të valuar në bark dhe rënkonte nga dhimbjet. Njerka u kujdes për të tamam sikur të ishte fëmija e saj. E mjekonte vazhdimisht sipas këshillave të një mjeku popullor. Vuajti shumë derisa u shërua, por në pjesën e barkut i mbeti një njollë sa një shuplakë dore. Rritej Lymi në mes të halleve dhe vështirësive, rritej si bima në shkëmb që dhe pse është e dobët ka rrënjë e trup të fortë.

Zbardhjen e ditës e priste me shqetësim. Shpesh i dilte gjumi nga ëndrrat që shihte: i dukej sikur kishte rënë dielli dhe ai ishte vonuar për në punë. Vraponte me të shpejtë për në dyqanin e ustait ku e

priste pastrimi i lokalit, mbajtja e qymyrit e druve, punët e pazarit dhe shumë punë të tjera të rënda, që çdo ditë e më shumë peshonin mbi shpatullat e tij të njoma. Tërë kjo lodhje bëhej vetëm për të siguruar kafshatën e bukës se për rrobet nuk diskutohesh. Nga rropatjet tërë ditën ato griseshin dhe njerka e tij, që i thërriste nënë, vonë natën i arnonte me dhimbje në zemër për djalin që punonte dhe s'kishte një rrobe të re që të gëzohej.

Po e tillë ishte gjendja. Ishte viti 1927. Regjimi antipopullor i Zogut interesohej vetëm për xhepat e tij, që i mbushte me djersën e popullit. Fati i Lymit dhe i shokëve të tij ishte fati i qindra e mijëra fëmijëve që endeshin rrugëve, që s'kishin kushte për të vazhduar shkollën, që shtypeshin nga të pasurit e që vdisnin nga varfëria e nga sëmundjet. Po kishte fëmijë që pispilloseshin e që i shikonin me përbuzje të varfërit. Këta ishin fëmijët e pasanikëve që Lymi i urrente shumë.

Çdo ditë herët çante erën e ftohtë të mëngjesit, e fytyra i bëhej flakë e kuqe, për të vajtur në dyqanin e ustait dhe në mbrëmje vonë kthehej ngadalë i lodhur për në shtëpi. Megjithëse ishte i vogël në moshë, kishte dëshirë t'u çonte diçka në shtëpi prindërve, motrave, vëllait që ishte pa punë, t'u çonte nga simitet e qoftet që kishte ustai në dyqan, por ishte e pamundur. Kush e linte të mirrte në dyqan?

Ustai i tij e shikonte me përçmim, e fyente. E fyenin dhe fëmijët e tij. Një urrejtje i mblidhej si lëmsh në grykë; donte të dilte jashtë dhe një ditë shpërtheu me një të pështyrë në pragun e dyqanit. për të mos shkelur më kurrë aty.

Po ku do të shkonte? Ku do të punonte? Ç'do të

thoshte babai? Këto shqetësime e mundonin, por... më mirë në rrugë sesa i nënshtuar.

Përsëri djaloshi me rroba të arnuara endet për të nxjerrë ndonjë lek, endet bashkë me Ferit Xhajakun e të tjerë. Çfarëdolloj pune pranojnë, edhe atë më të rëndën. Dhe ja një punë e përkohshme. Morën vesh se afër lumit, ku ndërtohesh një rrugë, dheu dhe zhavorri transportoheshin me vagona që shtyheshin me krahë. Dhe Lymi filloi të punonte aty. Por a ishte kjo punë për fëmijë? Që ditën e parë vagoni i zuri gishtin e dorës së majtë të cilin ia preu fare. E mjekuan shokët e punës dhe e dërguan në shtëpi. Megjithëse i vogël e duronte dhimbjen, s'e jepte vetën. Dora i mbeti me katër gishtërinj. Ai përsëri dilte në rrugë të kërkonte ndonjë punë të rastit; qëllonte që s'kthehej në shtëpi fare, flinte herë te Feriti e herë te Hamdiu. Qëllonte që vinte vonë në shtëpi; vetëm njerka e shihte dhe ai ia bënte me gisht që të mos i tregonte të atit. Të nesërmen në mëngjes hapte derën me kujdes që të mos kërciste dhe dilte për të kërkuar ndonjë punë.

— Djali po merr rrugë të keqe, — thoshte i ati.

— Po ç'të bëjë, nga halli, kërkon ndonjë punë, — i përgjigjej e shoqja.

— Po erdhi, i thuaj të mos ikë se ia kam gjetë punën, por duhet të rrijë urtë dhe të mos më turpërojë se atij ustait s'kam fytyrë t'i dal përpara.

Dhe nisi përsëri jeta e hyzmeqarit, tani në një furrë buke. Atje punonte dhe vëllai i tij Ramazani¹⁾ që ishte më i madh.

1) Ramazan Shyri, ishte partizan i Çetës së Pezës, pastaj kaloi në Brigadën XXII S. Vdiq në vitin 1965.

Edhe ai që i vogël ishte i detyruar të hynte në punë, të provonte shtypjen e të pasurve, fyerjet dhe përbuzjet e tyre. Megjithëse 3 antarë të familjes punonin, gjendja ishte mjaft e varfër. Të ardhurat kurrë nuk kishin stabilitet dhe jeta përkundej në pasiguri, varfëri, vuajtje dhe ëndrra për t'i dhënë fund mjerimit.

Vdekje të parakohshme

Atje ku ka vuajtje e mjerim, ka dhe sëmundje e vdekje të parakohshme.

Bejtja, motra e tij për nënë e babë ishte anemike, e dobët. Vuajtjet për ushqim, fjetja e keqe, lagështia kishin ndikuar mbi trupin shëndetlig të saj. Dimri i vitit 1929 ishte i ashpër. Motra vuante nga ethet. Trupi i digjej nga temperatura. Mjeku e ilaçet mungonin. Një ditë Saliu, më në fund, kishte gjetur një mjek që i kishte premtuar se do të vinte të nesërmen në mëngjes, mbasi kishte dhe shumë të sëmurë të tjerë.

Rënkimet e të sëmurës natën prishnin gjumin e të gjithëve dhe të Lymit e të Ramazanit, që lodheshin nga puna e rëndë dhe binin të kapitur. Prishnin me padurim të nesërmen që të vinte mjeku. Nuk dihej se në ç'orë rënkimet kishin pushuar dhe të gjithë i kishte kapur një gjumë i rëndë. Flinte dhe Bejtja, por ajo po bënte gjumin e përjetshëm. Ai trup që digjej zjarr ishte ftohur, ishte zbardhur si muret e shtëpisë.

— Doktor! a, doktor! — thirri me inat Saliu, ndërsa të tjerët qanin. Mëngjesi i asaj dite të zymtë erdhi me një shi të ftohtë.

Lymi ndiente një dhimbje të madhe për humbjen e motrës. Fëmijët i nxorën nga shtëpia që kishte vetëm një dhomë dhe i çuan te shtëpia e komshiut. Lymit nuk i rrihej brenda, por dilte jashtë nën strehët e shtëpisë, që kullonin nga shiu. Vështronte nga Dajti, që e kishte mbështjellë kësulën e bardhë të tij me retë e dendura të zeza, të zeza, si shamitë e grave që hynin e dilnin në shtëpinë e tij.

Por pranë Lymit vijnë shokët e tij Hamit Shijaku, Ferit Xhajku, Hamdi Mëzezi etj. që e bëjnë të mposhtë dhimbjen. Ndërprerja e punës si hyzmeqar, goftë dhe një ditë, kishte pasoja për jetesën. Ndaj ai përsëri bashkë me vëllanë çdo mëngjes drejtohet për në furrën e bukës.

Gjendja e familjes vjen duke u vështirësuar. I ati, Saliu, kur ndodhej keq bluante mendimet me veten e tij për të dalë nga hallet. Përpara dhjetë vjetëve ai kishte shitur shtëpinë që ia kishin lënë trashëgim prindërit. Ishte një shtëpi e vogël me dhomë, kuzhinë, oborr. E kishte shitur nga halli dhe kishte zënë këtë shtëpi që përbëhej vetëm prej një dhome, (ajo ishte dhomë fjetje, ajo kuzhinë). Tetë frymë jetonin në atë dhomë të vogël përdhese. Tetë frymë kalonin natën e ftohtë në rrogozë, ndienin dhimbjen e brinjëve, rrotulloheshin nga një krah në krahun tjetër.

Por qiraja ishte e madhe për këtë shtëpi, gjithashtu ishte shumë larg qendrës së qytetit. Saliu gjeti një shtëpi tjetër (sot në rrugën Qemal Stafa), por dhe kjo kishte vetëm një dhomë, ishte me qerpiç dhe me lagështi.

Lymi tani ishte më i rritur dhe e kuptonte më mirë jetën. Nuk e duronte shtypjen e të pasurve,